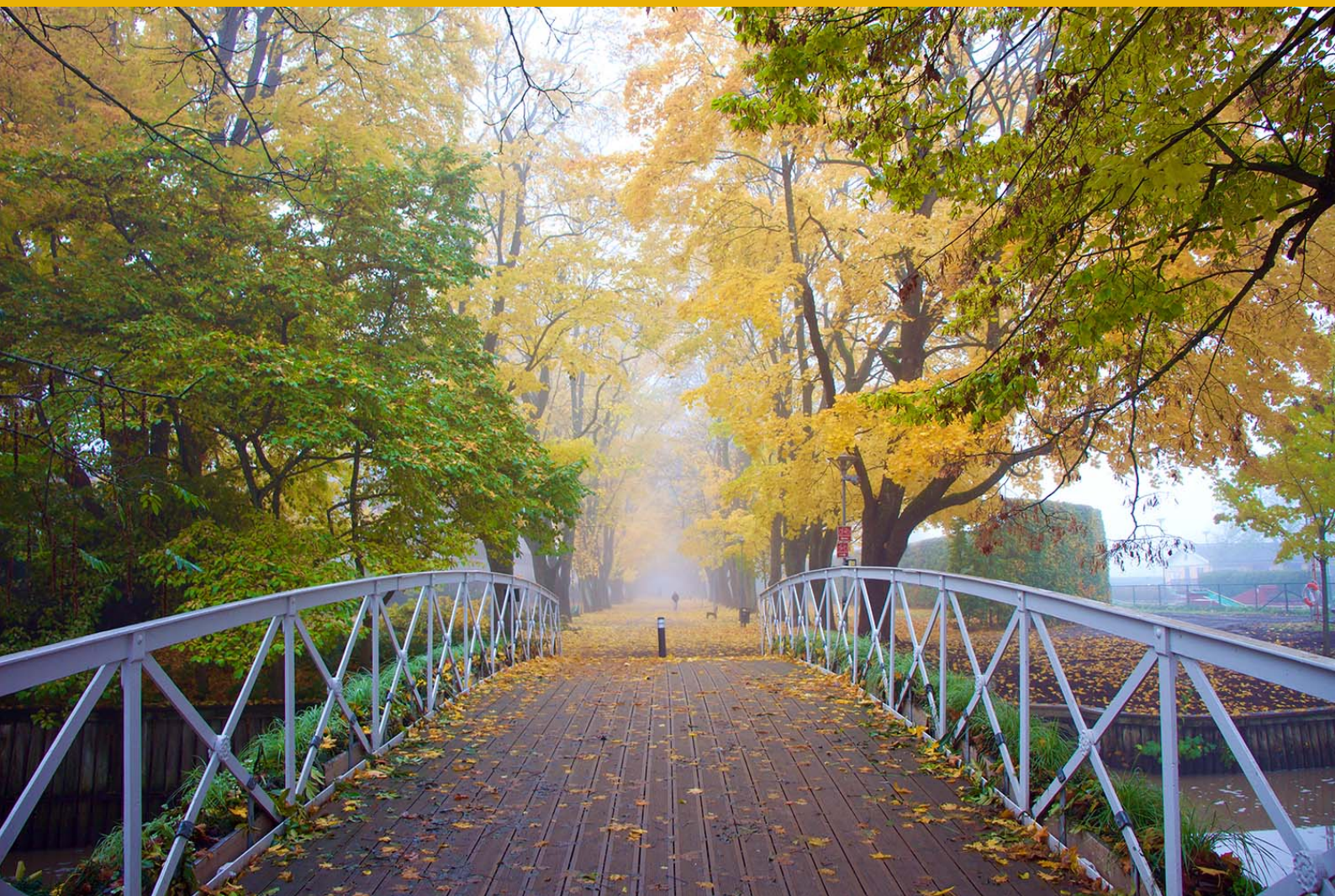

Kommunstyrelsens råd och kommungemensamt demokratiarbete

Dokumenttyp: Bilaga 1, PM

Beslutad av: Demokrati- och arvodesberedningen 2026-04-23, § 46

Ärendenummer: KS2025/569

Datum: 2026-04-23

Kommunledningsförvaltningen

Raine Katajamäki

Strategisk utredare

raine.katajamaki@enkoping.se

Innehåll

1	Sammanfattning	5
1.1	Rådens funktionssätt	5
1.2	Inriktningen för det fortsatta arbetet	6
2	Inledning.....	7
2.1	Uppdraget	7
2.2	Bakgrund.....	7
2.3	Syfte och metod	8
3	Vad är ett samråd?	9
3.1	Samråd enligt Europarådets konferens för icke-statliga organisationer	9
3.2	Det demokratiska systemets grundvalar.....	10
3.3	Hur regleras de kommunala samråden i den svenska rättsordningen?	10
3.3.1	Inblick i några relevanta utredningar	10
3.3.2	Allmänt om beredningen av ärenden i nämnderna	11
3.3.3	Hur regleras samråd i 8:3 KL?.....	11
3.4	Är rådets medlemmar förtroendevalda?	13
3.5	Särskilt om nationella minoriteter och minoritetsspråk.....	13
4	Granskning av det kommunala finska samrådets verksamhet under år 2024	16
4.1	Beskrivning av verksamheten under år 2024.....	16
4.2	Analys och slutsatser	16
5	Granskning av det kommunala pensionärsrådets verksamhet under år 2024	18
5.1	Beskrivning av verksamheten under år 2024.....	18
5.2	Analys och slutsatser	18
6	Granskning av det kommunala natur- och friluftsrådets verksamhet under år 2024	20

6.1	Beskrivning av verksamheten under år 2024.....	20
6.2	Analys och slutsatser	20
7	Granskning av det kommunala tillgänglighetsrådet verksamhet under år 2024	21
7.1	Beskrivning av verksamheten under år 2024.....	21
7.2	Analys och slutsatser	22
8	Att utveckla eller avveckla kommunstyrelsens råd?	23
8.1	Råden bör inte ha egna uppdrag	23
8.2	Synpunkterna ska ges i den rättsliga förvaltningsverksamheten	23
8.3	Verksamhetsformerna behöver harmoniseras	25
8.4	Verksamheten behöver vara mer strukturerad och aktivt	25
8.5	Ökad planering och systematisering i råden leder till ökade krav på systematisering av kommunens övergripande arbete med demokratifrågor.....	26
8.6	Råden kan behållas, men i en annan struktur och ett annat arbetssätt	26
8.7	Huvudinriktningen för det fortsatta arbetet med de kommunala råden	27
9	Samrådets funktion i det kommungemensamma demokratiarbetet	29
9.1	Allmänt om kommunalt demokratiarbete	29
9.2	Vad är viktigt i det fortsatta demokratiarbetet i Enköpings kommun?	30
9.3	Modell för ett mer systematiskt demokratiarbete i Enköpings kommun	32

1 Sammanfattning

1.1 Rådens funktionssätt

Den offentliga makten utövas genom representativ demokrati. Samtidigt finns det målsättningar som handlar om att förbättra mellanvalsdemokratin. Ett sätt att göra detta är att kommunen har samråd med dem som berörs av planerade beslut eller åtgärder.

Nämnderna får själva bestämma formerna för samråd men det finns fall där domstolar har upphävt kommunala beslut i ärenden där ett samråd inte har skett enligt 5 § lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

De kommunala rådens verksamhet behöver definieras så att rådets verksamhet i första hand riktar sig mot den rättsliga förvaltningsverksamheten där rådsmedlemmarna bereds möjlighet att lämna synpunkter i ett sådant skede av ärendehandläggningen att synpunkterna fortfarande kan beaktas.

Råden får inte fatta egna självständiga beslut.

Rådets verksamhet behöver harmoniseras så att råden inte fungerar som allmänna rådgivnings-, gransknings- eller övervakningsorgan eller enbart mottagare av information från kommunen.

Verksamheten behöver i högre grad vara planerad, vilket kan leda till kostnadsökningar om frågorna som råden ska behandla inte är bättre definierade.

En bättre planering av rådets verksamhet leder till ökade krav på strategisk systematisering av kommunens övergripande arbete med demokratifrågor.

Resurserna som råden i sin nuvarande verksamhetsform kräver är betydande. Om resurserna utökas förutsätter proportionalitetsprincipen att effekten av rådets verksamhet ska bli betydligt bättre och tydligare.

Det är möjligt att avveckla råden och använda resurserna för andra demokratiseringsåtgärder, men detta förutsätter att kommunen säkerställer att samråd sker även i fortsättningen med de nationella minoriteterna i frågor som berör dem samt att kommunen tar fram andra sätt för att arbeta med mellanvalsdemokratin.

1.2 Inriktningen för det fortsatta arbetet

Kommunen bör överväga en tydligare struktur med tre olika typer av råd:

1. Finskt samråd under kommunstyrelsen
2. Råd och andra dialogformer under nämnderna
3. Civilsamhälles- eller invånarråd under kommunfullmäktige

Kommunen bör i det fortsatta demokratiarbetet särskilt inrikta sig på att:

1. Klargöra och utveckla kommunstyrelsens övergripande och strategiska ansvar för demokratiarbetet
2. Arbeta mer aktivt och systematiskt med ungas inflytande, bland annat genom att utreda modeller som används i andra kommuner
3. Skapa bättre överblick över medborgardialogerna genom att föra statistik, låta varje nämnd planera sina dialoger för mandatperioden och ge kommunstyrelsen ansvar för samordningen.
4. Utveckla ett mer systematiskt demokratiarbete i kommunen

2 Inledning

2.1 Uppdraget

Under temat politisk organisation i genomförandeplanen beslutade demokrati- och arvodesberedningen att undersöka vidare på följande fråga:

Bör kommunstyrelsens råd utvecklas eller avvecklas?

Utgångspunkten i frågan handlade om att kommunstyrelsens fyra råd arbetar på olika sätt samt fokuserar på flera olika sakfrågor.

Kommunstyrelsen har följande fyra råd:

1. Kommunala finska samrådet
2. Kommunala pensionärsrådet
3. Kommunala natur och friluftsrådet
4. Kommunala tillgänglighetsrådet

2.2 Bakgrund

De kommunala rådens verksamhetsformer har varit föremål för diskussion inom Enköpings demokratiberedning även under förra mandatperioden. Kommunfullmäktige gav då kommunstyrelsen i uppdrag att genomföra en utvärdering av rådens verksamhet. Kommunfullmäktige behandlade rapporten från denna utvärdering vid sitt sammanträde den 16 oktober 2023 genom § 173, KS2022/860 och beslutade att skicka rapporten till berörda råd för kännedom och åtgärd.

I rapporten föreslogs att råden i högre grad och på ett mer aktivt sätt skulle användas som kommunstyrelsens och nämndernas rådgivande organ i enlighet med vad som anges i rådens arbetsordningar.¹ För det andra föreslogs att rådens interna arbete vid behandlingen av remisser skulle ses över så att råden tillräckligt snabbt kan lämna sina synpunkter i de ärenden som skickats till dem.²

¹ Utvärdering av tillgänglighetsråd, natur- och friluftråd och pensionärsråd, daterad 2023-08-22, KS2022/860, s. 3.

² Utvärdering av tillgänglighetsråd, natur- och friluftråd och pensionärsråd, daterad 2023-08-22, KS2022/860, s. 3.

Därutöver betonades respektive rådsordförandes roll i att återsammanföra till kommunstyrelsen med information om rådets verksamhet och dess förmåga att fullgöra sitt uppdrag.³ Vidare föreslogs att rådets årsplanering i större omfattning skulle ske utifrån kommunstyrelsens, nämndernas och kommunfullmäktiges årsplaner, där de viktigaste uppdragen för varje verksamhetsområde för det kommande året anges.⁴

2.3 Syfte och metod

Även den nuvarande demokrati- och arvodesberedningen anser att frågan om rådets utveckling kontra avveckling fortsatt är aktuell. Detta kan anses påvisa behovet av en mer omfattande granskning av rådets verksamhet än den som genomfördes år 2023. Syftet med denna promemoria är därför att samla in och ta fram ny och mer detaljerad information för beredningens handläggning av frågan.

I promemorian granskas de kommunala rådets funktion utifrån de ramar som framgår av relevanta rättskällor. Det empiriska inslaget i utredningen består av en granskning av de kommunala rådets minnesanteckningar under år 2024.

³ Utvärdering av tillgänglighetsråd, natur- och friluftsråd och pensionärsråd, daterad 2023-08-22, KS2022/860, s. 3.

⁴ Utvärdering av tillgänglighetsråd, natur- och friluftsråd och pensionärsråd, daterad 2023-08-22, KS2022/860, s. 3.

3 Vad är ett samråd?

3.1 Samråd enligt Europarådets konferens för icke-statliga organisationer

Europarådets konferens för internationella icke-statliga organisationer har år 2019 antagit en europeisk kod för idéburna organisationers medverkan i beslutsprocessen. Syftet med koden är dels att ge exempel på hur medborgare genom engagemang i idéburna organisationer kan delta i den politiska beslutsprocessen, dels är koden ett verktyg som myndigheter, kommuner och föreningar kan använda för att planera och utvärdera sitt samarbete.⁵ I koden definieras ett samråd som

”... en form av initiativ från myndigheter som efterfrågar input om särskilda politiska frågor från olika aktörer, bland annat idéburna organisationer. Samråd sker oftast genom att myndigheterna informerar idéburna organisationer om den aktuella politiska utvecklingen och inbjuder dem att ge kommentarer, synpunkter och feedback. Initiativet till samråd och val av ämnen sker på initiativ från myndigheter, inte från de idéburna organisationerna.”⁶

Europeiska koden kan sammanfattas på följande sätt:

1. Det är myndigheterna själva som har initiativrätten att genomföra ett samråd.
2. Myndigheterna bestämmer själva de övriga formerna för samråd.

⁵ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Europeisk kod för idéburna organisationers medverkan i beslutsprocessen, <https://www.mucf.se/publikationer/europeisk-kod-ideburna-organisationers-medverkan-i-beslutsprocessen-0>, besöktes 2025-10-28.

⁶ Europarådets konferens för internationella icke-statliga organisationer, *Europeisk kod för idéburna organisationers medverkan i beslutsprocessen*, 2019-10-30, rev., s. 12.

3.2 Det demokratiska systemets grundvalar

Redan i 1:1 1 st. regeringsformen (1974:152, RF) slås fast att all offentlig makt utgår från folket. I 1:1 2 st. RF stadgas att den svenska folkstyrelsen bygger på fri åsiktsbildning och på allmän och lika rösträtt. På det kommunala planet ska detta förverkligas genom kommunalt självstyre (1:1 2 st. 2 men. RF).

Beslutanderätten i kommunerna utövas av valda församlingar (14:1 § RF). Av detta följer att, på samma sätt som på riksnivån, bygger även det kommunala beslutsfattandet på ett representativt system där representanterna väljs med allmän och lika rösträtt.⁷

I regeringsformens målsättningsstadgande anges särskilt i 1:2 § 5 st. RF att det allmänna ska verka för att alla människor ska kunna uppnå delaktighet och jämlikhet i samhället och för att barns rätt tas till vara. Det allmänna ska även motverka diskriminering av människor på grund av de diskrimineringsgrunderna som uppräknas i paragrafen.

Mer specifikt för kommunerna gäller att kommunerna sköter på demokratins och den kommunala självstyrelsens grund de angelägenheter som anges i kommunallagen (2017:725, KL) eller annan författning (1:2 KL).

Huvudregeln är med andra ord att utövandet av den offentliga makten ska utgå från kommunmedlemmarna och att makten utövas inom ramen för systemet för representativ demokrati.

3.3 Hur regleras de kommunala samråden i den svenska rättsordningen?

3.3.1 Inblick i några relevanta utredningar

Redan i Demokratiutredningens betänkande från början av 2000-talet konstaterades att de demokratiska aktiviteterna inte bör koncentreras

⁷ Holmberg, Erik, Stjernquist, Nils, Isberg, Magnus, Eliason, Marianne, Regner, Göran, *Grundlagarna- RF, SO, RO*, (2019-07-03, JUNO), kommentaren till 14 kap. 1 § RF under rubriken Den kommunala beslutanderätten.

enbart till valdagen.⁸ Istället borde alla medborgare ges möjligheter att delta i breda diskussioner också före beslut och mellan valen.⁹ I demokratiutredningen som presenterade sina förslag år 2016 betonades hur demokratin blir starkare när det är många som deltar och upplever sig vara delaktiga i samhället samt att syftet med demokratipolitiken måste därför vara att öka deltagandet och att verka för att inflytandet utövas mer jämlikt.¹⁰ En studie som SKR publicerade 2022 visar att samarbetsråd mellan kommuner och civilsamhället används inom flera olika politikområden i Sverige.¹¹ Studien lyfter särskilt fram att de kommunala pensionärsråden och funktionshinderråden infördes i många kommuner redan på 1970-talet som ett nytt sätt att ge olika intressegrupper inflytande över den kommunala verksamheten.¹²

3.3.2 Allmänt om beredningen av ärenden i nämnderna

Det finns inget särskilt stadgat i KL om beredningen av ärenden i nämnderna. Undantagsbestämmelsen i 2 § FL innebär att FL inte tillämpas vid handläggningen av sådana kommunala ärenden som kan laglighetsprövas enligt 13 kap. KL. Av detta följer att vid samrådsförfaranden, som oftast kan överklagas genom laglighetsprövning enligt 13 kap. KL, tillämpas inte FL:s bestämmelser om beredningen av ärenden.

3.3.3 Hur regleras samråd i 8:3 KL?

KL:s 8 kapitel innehåller bestämmelser om delaktighet och insyn. I 8:3 KL stadgas att nämnderna ska verka för att samråd sker med dem som brukar deras tjänster.

Enligt specialmotiveringen till 8:3 KL bestämmer nämnderna själva de närmare formerna för hur samråd ska ske med brukarna.¹³

⁸ SOU 200:1 En uthållig demokrati! – Politik för folkstyrelse på 2000-talet, s. 243.

⁹ SOU 200:1 En uthållig demokrati! – Politik för folkstyrelse på 2000-talet, s. 243.

¹⁰ SOU 2016:5 Låt fler forma framtiden!, s. 30.

¹¹ Lindström, Anders & Feltenius, David, *Kommunala råd – En studie av kommunala Pensionärsråd och Funktionshinderråd*, SKR, 2022, s. 9.

¹² Lindström, Anders & Feltenius, David, *Kommunala råd – En studie av kommunala Pensionärsråd och Funktionshinderråd*, SKR, 2022, s. 9.

¹³ Prop. 2016/17:171 s. 391.

I förarbetena till 8:3 KL förtydligas också att nämnderna får inrätta särskilda organ för samråd. Som ett exempel ges pensionärssamråd.¹⁴

Utöver detta anges i specialmotiveringen att när det gäller de nationella minoriteterna så finns det bestämmelser om inflytande och samråd i lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk [cit. minoritetslagen].¹⁵ Lagstiftaren ger också exempel på två brukarråd som är reglerade enligt särskilda författningar, d.v.s. 4:9 skollagen (2010:800) [cit. SkoL] och 6:28 plan- och bygglagen (2010:900) [cit. PBL].¹⁶

När bestämmelsen om partssammansatta organ ursprungligen kom till genom ett tillägg i 1975 års kommunallag framgick det uttryckligen av förarbetena att ett uteblivet samråd i ett visst ärende inte skulle innebära att beslutet blir ogiltigt.¹⁷ Enligt rättspraxis gäller detta fortfarande.¹⁸

Det bör också noteras att bestämmelsen 8:3 KL kan vara relevant i förhållande till 3:5 3 st. KL som anger att nämnderna har rätt att tillsätta de nämndberedningar som behövs. Sådana beredningar får dock inte fatta självständiga beslut.¹⁹

Nämndernas rätt att hålla samråd begränsas också av den kommunala kompetensen på det sättet det framgår av 2 kap. KL. Av dessa bestämmelser kan särskilt nämnas 2:1 KL som begränsar kommunernas kompetens till att omfatta enbart sådana angelägenheter som är av allmänt intresse och som har anknytning till kommunens område eller deras medlemmars. Att en åtgärd eller en verksamhet ska ligga i kommunmedlemmarnas intresse rymmer också ett krav på proportionalitet, vilket innebär att den ekonomiska insatsen bör motsvara den nytta som kommunen och dess medlemmar får av åtgärden eller av verksamheten.²⁰ Därutöver ska även kravet på en god ekonomisk hushållning beaktas i enlighet med 11:1 KL.

På den lokala nivån i Enköpings kommun regleras de kommunala råden av var sin arbetsordning. I arbetsordningarna finns beskrivningar för

¹⁴ Prop. 2016/17:171 s. 391.

¹⁵ Prop. 2016/17:171 s. 391.

¹⁶ Prop. 2016/17:171 s. 391.

¹⁷ Prop. 1986/87:91 om aktivt folkstyre i kommuner och landsting, s. 60.

¹⁸ Förvaltningsrätten i Stockholm dom 2020-06-16 i mål nr. 24235–19, Förvaltningsrätten i Stockholm dom 2021-07-05 i mål nr. 28889–20, Kammarrätten i Stockholm dom 2022-04-07 i mål nr 5626–21, Förvaltningsrätten i Linköping dom 2023-06-01 i mål nr 2405–23, Förvaltningsrätten i Stockholm dom 2023-06-30 i mål nr 9060–23 samt Förvaltningsrätten i Stockholm dom 2023-06-30 i mål nr 10850–23.

¹⁹ RÅ 2003 ref. 14.

²⁰ Lundin, Olle & Björkman, Ulla, *Kommunen och lagen – En introduktion*, 2024, s. 46.

rådens uppgifter, verksamhetsformer, sammansättning, mötesanteckningar, kungörelser och tillkännagivanden, sekretariat samt hur uppföljningen och rapporteringen till kommunstyrelsen ska ske. Kostnaderna som föranleds av verksamheten har budgeterats i kommunstyrelsens budget.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att 8:3 KL har många likheter med RF:s målsättningsstadgande 1:2 § 5 st. RF. Bestämmelsen 8:3 KL anger på ett juridiskt bindande sätt vad nämnderna *ska verka för* men innehåller inga närmare handlingsdirigerande regler. Av detta följer att de enskilda kan ha svårt att i en domstolsprocess kräva att ett beslut upphävs ifall beslutet inte ha föregåtts av ett samråd enligt 8:3 KL.

3.4 Är rådets medlemmar förtroendevalda?

Eftersom 4 kap. KL inte är tillämplig på de som ingår i råden är rådets medlemmar inte förtroendevalda i KL:s mening. Rådsmedlemmarna kan ändå få ett arvode från kommunen i och med att rådets medlemmar utför ett uppdrag åt kommunen som är av allmänt intresse.

Eftersom rådets medlemmar är att betrakta som externa parter arbetar de inte på uppdrag av kommunen på det sätt som avses i offentlighets- och sekretesslagen. Att dela sekretessbelagda uppgifter med rådet innebär således ett otillåtet röjande.

3.5 Särskilt om nationella minoriteter och minoritetsspråk

Bestämmelsen 5 § minoritetslagen är särskilt viktig för verksamheten i det finska kommunala samrådet.

I 5 § 1 st. minoritetslagen stadgas att förvaltningsmyndigheter ska ge de nationella minoriteterna möjlighet till inflytande i frågor som berör dem och så långt det är möjligt samråda med minoriteterna i sådana frågor. Med minoriteterna avses alla de grupper som är nämnda i 2 § minoritetslagen. Med samråd enligt 5 minoritetslagen avses inte enbart ett samråd med representanter som är utsedda av föreningar som företräder de nationella minoriteterna utan i samrådet bör ingå även de

som inte är organiserade i föreningslivet.²¹ Därutöver gäller att de nationella minoriteterna bör ges möjlighet till inflytande även i andra former än genom samråd.²²

Av paragrafens andra stycke framgår att samråd ska ske genom att förvaltningsmyndigheten för *en strukturerad dialog* med de nationella minoriteterna i syfte att kunna beakta deras synpunkter och behov i myndighetens beslutsfattande (5 § st. 2). Kravet på en strukturerad dialog innebär inte att de synpunkter som framförs vid samråden *måste* beaktas i beslutsfattandet.²³ Det centrala med regleringen i andra stycket är att ett samråd ska ske i ett skede där det fortfarande är möjligt att påverka ett kommande beslut och att synpunkterna *kan* beaktas i myndighetens beslutsfattande.²⁴ Myndigheternas skyldighet handlar med andra ord om att skapa sådana former för samråd som gynnar ett ömsesidigt, jämbördigt och förtroendefullt meningsutbyte.²⁵ Andra omständigheter som ska vara uppfyllda är att myndigheterna:

- har en planering för samrådet,
- syftet med samrådet är klar och deltagarna vet vad som väntas av dem,
- att myndigheten har hittat rätt målgrupp,
- att deltagarna har i god tid fått del av underlag till samråden för att kunna delta på jämlika villkor samt
- att det finns rutiner kring uppföljning och återkoppling.²⁶

Att myndigheten endast informerar de nationella minoriteterna om beslut eller åtgärder är således inte tillräckligt.²⁷

Skyldigheten att samråda enligt 5 § 1 st. minoritetslagen gäller dock endast så långt det är möjligt, vilket innebär att bestämmelsen i paragrafens andra stycket är en målformulering.²⁸

Det kan sammanfattningsvis konstateras att lagstiftaren har uttryckligen i förarbetena skrivit att 5 § minoritetslagen är en målsättningsparagraf medan 8:3 KL kan uppfattas som en målsättningsparagraf. Därtill framgår det av minoritetslagens förarbeten att lagstiftaren ville vara försiktig med att skapa en ny begreppsbild för samråd med minoriteter

²¹ Prop. 2017/18:199 En stärkt minoritetspolitik, s. 93.

²² Prop. 2017/18:199 s. 93.

²³ Prop. 2017/18:199 s. 93.

²⁴ Prop. 2017/18:199 s. 93.

²⁵ Prop. 2017/18:199 s. 93.

²⁶ Prop. 2017/18:199 s. 93.

²⁷ Prop. 2017/18:199 s. 93.

²⁸ Prop. 2017/18:199 s. 93.

eftersom detta skulle innebära en risk att förhållandet till andra former av samråd skulle bli oklar.²⁹ Även om minoritetslagen innehåller mycket mer omfattande krav på samråd så innebär detta ändå inte att lagstiftaren skulle ha avsett att dessa krav skulle vara något mer än enbart en metod för samrådets genomförande.³⁰

Mot den här bakgrunden är det intressant att notera hur domstolarna ändå har upphävt beslut med motivering att ett samråd inte har skett i enlighet med 5 § minoritetslagen.³¹ Av detta kan följä att metodbeskrivningen i 5 § minoritetslagen kan komma att forma de formella kraven även för 8:3 KL. Även om detta inte skulle ske finns det ingenting som hindrar nämnderna att använda sig av den metod för samråd som finns i förarbeten till 5 § minoritetslagen även i fall där ett samråd genomförs med stöd av 8:3 KL. Med andra ord innebär detta att metodbeskrivningen som gäller för det finska samrådet kan användas som förebild för arbetet i pensionärsrådet, tillgänglighetsrådet samt natur- och friluftsrådet.

²⁹ Prop. 2017/18:199 En stärkt minoritetspolitik, s. 43.

³⁰ Prop. 2017/18:199 En stärkt minoritetspolitik, s. 43.

³¹ Förvaltningsrätten i Malmö dom 2021-05-04 i mål nr 1707–20, på s. 19, Kammarrätten i Göteborg dom 2022-04-06 i mål nr 3936–21 och Förvaltningsrätten i Stockholm dom 2022-11-25 i mål nr 21317–21.

4 Granskning av det kommunala finska samrådets verksamhet under år 2024

4.1 Beskrivning av verksamheten under år 2024

KFS:s kostnader under år 2024 har uppgått till 115 000 kr. Av summan har 74 000 kr finansierats med statsbidrag. Därutöver har kommunen haft personalkostnader kopplade till sekretariatets arbete.

Under år 2024 har KFS haft fyra sammanträden: 26/2, 27/5, 23/9 och 25/11.

Under sammanträdena har kommunen delgett information till rådet.

Utöver detta har rådet behandlat följande frågor:

1. Budget för det kommunala finska samrådet, 2024-02-26.
2. Yttrande gällande styrdokumentet Riktlinjer och mål, 2024-05-27.
3. Val av Enköpings sverigefinska eldsjäl, 2024-11-25.

4.2 Analys och slutsatser

Av det ovan anförda följer att samråd tar sikte på beslut som ska fattas av en nämnd och att samrådet inte får fatta självständiga beslut.³² Bestämmelserna om delegering från en nämnd finns i 7:5–8 KL. Mot denna bakgrund kan det ifrågasättas om det kommunala finska samrådets beslut om budget (2024-02-26) och valet av Enköpings sverigefinska eldsjäl genom sluten omröstning (2024-11-25) har fattats i enlighet med gällande regler om nämndernas kompetens och delegering.

Till övriga delar har samrådets verksamhet till största delen bestått i att kommunen informerat samrådsmedlemmarna. I förarbetena till 5 §

³² Se ovan kapitel 2.3.3 och RÅ 2003 ref. 14.

minoritetslagen har lagstiftaren understrukt att det inte är tillräckligt att en myndighet enbart informerar de nationella minoriteterna om beslut eller åtgärder.³³ Mot denna bakgrund får det i ännu högre grad anses otillräckligt att kommunen endast lämnar generell information om sin faktiska förvaltningsverksamhet utan att det finns någon koppling till ett konkret ärende eller en specifik åtgärd.

Det som däremot får anses ligga i linje med de målsättningar som lagstiftaren har angivit är att samrådet även omfattar sverigefinnar som inte utsetts av föreningar som företräder sverigefinnarna.³⁴ Samma gäller samrådet om förslaget till styrdokumentet Riktlinjer och mål. Förslaget behandlades i ett skede där det fortfarande fanns en reell möjlighet att påverka det kommande beslutet. Samrådet fick dessutom information om vilka ändringar som gjorts efter samrådet och hur det slutliga förslaget från kommunstyrelsens arbetsutskott utformats. Samrådsprocessen avseende Riktlinjer och mål får därutöver anses ha uppfyllt övriga krav på en strukturerad dialog.

³³ Prop. 2017/18:199 s. 93.

³⁴ Jmf prop. 2017/18:199 En stärkt minoritetspolitik, s. 93.

5 Granskning av det kommunala pensionärsrådets verksamhet under år 2024

5.1 Beskrivning av verksamheten under år 2024

Kostnaderna för det kommunala pensionärsrådet har under år 2024 uppgått till 93 000 kronor. Det som inte framkommer av summan är personalkostnader kopplade mot det kommunala rådet.

Under år 2024 har det kommunala pensionärsrådet sammanträtt fyra gånger: 6/3, 29/5, 18/9 och 20/11.

Under sammanträdena har det, utöver information till rådet, även förts diskussioner i följande fråga:

1. Samtal kring stadsutvecklingsprojektet kvarteret runt Coop, 2024-03-06

5.2 Analys och slutsatser

Granskningen visar att en betydande del av det kommunala pensionärsrådets verksamhet har bestått i att kommunen enbart informerat samrådets medlemmar om den löpande förvaltningsverksamheten. Informationen har framför allt rört vård- och omsorgsnämndens budget samt nämndens och förvaltningens arbete med att uppnå budgetbalans.

Till skillnad från det kommunala finska samrådet har lagstiftaren inte lämnat någon närmare metodbeskrivning eller definierat några uttryckliga målsättningar för verksamheten i det kommunala pensionärsrådet. Som tidigare anförts är det emellertid ändamålsenligt att använda lagstiftarens målsättningsmetod för samråd med de nationella minoriteterna som utgångspunkt även för de samråd som kommunen genomför enligt 8:3 KL.

Därutöver framgår det av det kommunala pensionärsrådets arbetsordning att en av rådets viktigaste uppgifter är att fungera som remissinstans för kommunstyrelsen och nämnderna i ärenden som berör pensionärernas situation i kommunen.³⁵ Mot denna bakgrund framstår det som anmärkningsvärt att rådet självmant har beslutat att vidarebefordra remissmaterial, som har riktats till pensionärsrådet, till pensionärsföreningar med uppdrag att besvara remissen, utan att rådet självt har avgett något yttrande över förslaget.³⁶

Av minnesanteckningarna från mötet den 18 september 2024 framgår att pensionärsrådet under punkten "Övriga frågor" har diskuterat sitt uppdrag och betonat vikten av att rådet utvecklar sin rådgivande roll. Att det kommunala pensionärsrådet har en särskild rådgivande funktion framgår av punkt 1 i arbetsordningen för Enköpings kommunala pensionärsråd.

Det får anses problematiskt att det saknas en närmare definition av vad den rådgivande funktionen ska innebära i praktiken och om funktionen därmed ska förstås som något annat än den samrådsfunktion som följer av 8:3 KL. Pensionärsrådet har självt konstaterat att den rådgivande funktionen kan stärkas genom att kommunen inhämtar råd redan under arbetsprocessen.³⁷ Ett sådant konstaterande innebär emellertid inte att den rådgivande funktionen har ett annat innehåll än det som följer av målsättningsbestämmelsen 8:3 KL.

En möjlig alternativ tolkning är att kommunstyrelsen har avsett att det kommunala pensionärsrådets uppdrag ska vara mer omfattande än vad som följer av 8:3 KL. I avsaknad av närmare krav och målsättningar för en sådan utvidgad roll kan rådets rådgivande funktion emellertid inte tillmätas någon avgörande betydelse vid fastställandet av målsättningar för pensionärsrådets verksamhetsformer. Det huvudsakliga syftet med pensionärsrådet bör även fortsättningsvis vara att lämna synpunkter och förbättringsförslag i ärenden som kommer att bli föremål för beslut eller inför att särskilda åtgärder vidtas i frågor som berör pensionärerna i kommunen. Den rådgivande rollen som nämns i arbetsordningen bör förstås som en del av den samrådsverksamhet som följer av 8:3 KL och begreppet kan därmed inte anses ha någon självständig betydelse.

³⁵ 1 p. Arbetsordning för Enköpings kommunala pensionärsråd, <https://enkoping.se/kommun-och-politik/rad-bolag-och-forbund/kommunala-pensionarsradet.html>. Hämtat 2025-11-25.

³⁶ Se 7 p. mötesanteckningar från kommunala pensionärsrådet 2024-03-06.

³⁷ 7 p. minnesanteckningarna 2024-09-18 från Enköpings kommunala pensionärsråd.

6 Granskning av det kommunala natur- och friluftsrådets verksamhet under år 2024

6.1 Beskrivning av verksamheten under år 2024

Det kommunala natur- och friluftsrådet har kostat kommunen 113 000 kronor. Det som inte framkommer i summan är personalkostnader kopplade mot det kommunala rådet.

Under år 2024 har det kommunala natur- och friluftsrådet sammanträtt fem gånger: 15/1, 13/3, 19/4, 30/9 och 2/12.

Under sammanträdena har verksamheten uteslutande bestått i att information har lämnats till rådet samt att rådets representanter har informerat varandra om vad som sker i respektive förening.

6.2 Analys och slutsatser

Genomgången av minnesanteckningarna visar att rådet inte har genomfört något strukturerat samråd i något konkret kommunalt ärende under 2024. Det får vidare anses otillräckligt att kommunen enbart har informerat rådsmedlemmarna om sin verksamhet. En kommun kan visserligen välja att informera föreningar på detta sätt, men en sådan verksamhet bör inte betecknas som samråd.

7 Granskning av det kommunala tillgänglighetsrådet verksamhet under år 2024

7.1 Beskrivning av verksamheten under år 2024

Det kommunala tillgänglighetsrådet har kostat kommunen 154 000 kronor. Det som inte framkommer i summan är personalkostnader kopplade mot det kommunala rådet.

Under år 2024 har tillgänglighetsrådet sammanträtt sex gånger: 31/1, 4/4, 30/5, 22/8, 31/10 och 5/12.

Under sammanträdena har det, utöver informationspunkter till rådet, även förekommit beslut och diskussioner i följande frågor:

1. Beslut om remiss på översiktsplanen, 2024-01-31
2. Inspektion och godkännande av förtidsröstningslokaler, 2024-01-31
3. Skrivelse angående färdtjänsttaxa skickad till tekniska nämnden, 2025-04-04
4. Skrivelse angående färdtjänst för elever under sommarlovet skickad till tekniska nämnden, 2025-04-04
5. Samtal kring stadsutvecklingsprojektet kvarteret runt Coop, 2024-05-30
6. Diskussion hur svarsfrekvensen i färdtjänstenkäten kan förbättras, 2024-05-30
7. Diskussion och medskick till tillgänglighetsguide i Enköpings kommun, 2025-08-22
8. Utvärdering av EU-valet, 2025-08-22
9. Synpunkter kring upphandling av samhällsbetalda resor, 2024-12-05

7.2 Analys och slutsatser

Jämfört med de övriga råden är det positivt att tillgänglighetsrådet har lämnat flest yttranden kopplade till konkreta ärenden och planerade åtgärder i kommunen. Tillgänglighetsrådet har dessutom haft en stående punkt på dagordningen avseende återkoppling och uppföljning. Verksamheten kan i dessa delar även i övrigt anses ha varit strukturerad på det sätt som definierats ovan i avsnitt 2.5.

Det kan vidare noteras att rådet under punkten "Övriga frågor" vid sammanträdet den 22 augusti 2024 framhöll att det är önskvärt att rådet, vid sidan av rent operativa frågor, även arbetar med förebyggande och strategiska frågor. En sådan inriktning bedöms ligga väl i linje med de målsättningar för samrådsförfarandet som tidigare redovisats i denna promemoria.

Av minnesanteckningarna framgår inte hur beslutet om tillgänglighetspriset har fattats men i praktiken har det dock varit tillgänglighetsrådet som självständigt har fattat detta beslut.

8 Att utveckla eller avveckla kommunstyrelsens råd?

8.1 Råden bör inte ha egna uppdrag

Inledningsvis kan det ifrågasättas om samrådsorganen bör tilldelas särskilda uppdrag av det slag som i dag anges i deras arbetsordningar. En mer korrekt beskrivning av deras funktion, i linje med 8:3 KL och 5 § minoritetslagen, är att samrådsorganen ska beredas möjlighet att lämna synpunkter. Om ledamöterna väljer att inte utnyttja denna möjlighet är det i sig godtagbart.

Situationen blir däremot en annan om samrådsorganets uppdrag uttryckligen anges vara att besvara remisser. I sådana fall framstår det som problematiskt om samrådet inte lämnar några synpunkter, såsom skett i fråga om pensionärsrådet. Under sådana omständigheter kan det ifrågasättas om rådet faktiskt har fullgjort sitt uppdrag.

8.2 Synpunkterna ska ges i den rättsliga förvaltningsverksamheten

Det är också viktigt att skilja mellan två delar av den offentliga förvaltningen. Den första är *den rättsliga verksamheten*, dvs. ärendehandläggningen och myndigheternas beslut.³⁸ Den andra är *den faktiska verksamheten* i staten och kommunerna, till exempel undervisning, vägunderhåll och sjukvård.³⁹ Frågan är då hur samråd förhåller sig till dessa två delar.

Av den Europeiska koden framgår att samråd oftast sker genom att myndigheter informerar idéburna organisationer om den aktuella politiska utvecklingen och bjuder in dem att lämna kommentarer,

³⁸ von Essen, Ulrik, *Förvaltningsrättens grunder*, sjätte upplagan, Norstedts Juridik, Stockholm, 2024, s. 23.

³⁹ von Essen, Ulrik, *Förvaltningsrättens grunder*, sjätte upplagan, Norstedts Juridik, Stockholm, 2024, s. 23.

synpunkter och återkoppling.⁴⁰ Inriktningen för den politiska utvecklingen inom en nämnds verksamhetsområde bestäms i regel genom politiska beslut i nämnden, snarare än genom den faktiska förvaltningsverksamheten inom nämndens förvaltning. Huvudregeln bör därför anses vara att samråd i första hand är avsett att ske inom ramen för *den rättsliga verksamheten*. Ett ytterligare skäl som talar för denna slutsats är att det normalt finns större utrymme att beakta synpunkter innan beslut har fattats än inom den faktiska förvaltningsverksamheten, där den offentliga förvaltningen utövas inom de ramar som redan har fastställts genom beslut i den rättsliga verksamheten.

Av det ovanstående följer att det finns sakliga skäl för att samråd knyts till nämndernas rättsliga verksamhet. Samtidigt finns det skäl att ifrågasätta ändamålsenligheten i att samråd bedrivs inom den faktiska verksamheten, exempelvis på så sätt att pensionärsrådet intar en allmän rådgivande funktion i alla frågor som rådet självt anser behöva belysas och diskuteras. I sådana situationer blir kopplingen till samråd enligt 8:3 KL inte längre tydlig. I dessa situationer kan det ifrågasättas om en oklart definierad rådgivningsfunktion inom den faktiska verksamheten i praktiken börjar likna en allmän gransknings- och övervakningsverksamhet, som får anses vara något annat än ett kommunalt samråd.

Vidare kan det ifrågasättas vad ska hända med de slutsatser som lyfts fram i en sådan rådgivningsverksamhet, särskilt när rådsmedlemmarnas granskning avser en annan nämnds verksamhet. De råd som finns i Enköpings kommun är tillsatta av kommunstyrelsen och deras slutsatser ska rapporteras till kommunstyrelsen. Om ett råd anser att något i en annan nämnds faktiska verksamhet bör förändras har kommunstyrelsen emellertid formellt sett begränsade möjligheter att agera. Detta beror på att kommunstyrelsens roll gentemot övriga nämnder enligt 6:1 KL är att samordna och ha uppsikt över deras verksamhet.

Om kommunstyrelsen anser att något i en annan nämnds faktiska förvaltningsverksamhet behöver ändras och nämnden inte vidtar de åtgärder eller fattar de beslut som kommunstyrelsen begär, kan kommunstyrelsen som yttersta åtgärd endast vända sig till kommunfullmäktige och begära att kommunfullmäktige ingriper. Den rådgivningsverksamhet som råden avser att bedriva har således flera

⁴⁰ Europeisk kod för idéburna organisationers medverkan i beslutsprocessen, Europarådets konferens för internationella icke-statliga organisationer, 2019-10-30, rev., s. 12.

likheter med kommunstyrelsens uppsiktsplikt enligt 6:1 KL, vilket sakligt sett är något annat än det samråd som avses i 8:3 KL.

Sammanfattningsvis bör rådets verksamhet definieras så att den i första hand är inriktad på den rättsliga förvaltningsverksamheten. Detta innebär att rådsmedlemmarna ska ges möjlighet att lämna synpunkter i ett skede då dessa fortfarande kan beaktas inför beslut. Vidare gäller att samrådsorganen inte ska fatta egna, självständiga beslut i andra frågor. Det kan också konstateras att den rådgivande funktionen som anges i rådets arbetsordningar i första hand bör avse rådets yttranden över förslag till beslut från kommunen. Denna rådgivande funktion bör inte utvidgas till att omfatta en allmän rådgivningsverksamhet som i praktiken börjar likna kommunstyrelsens uppsiktsplikt.

8.3 Verksamhetsformerna behöver harmoniseras

Utifrån rådets minnesanteckningar för år 2024 kan konstateras att det finns det finns skillnader i hur råden arbetar med gemensamma remissvar samt medskick till förvaltningar och nämnder. En harmonisering av arbetssätten bör i första hand utgå från de principer som anförts ovan i avsnitt 4.1.

8.4 Verksamheten behöver vara mer strukturerad och aktivt

Av den genomgång av protokoll som nu har gjorts framgår att kommunstyrelsens fyra råd endast vid ett fåtal tillfällen har lämnat egna remissvar, yttranden eller fört rådgivande samtal. Mot bakgrund av att kommunstyrelsen under 2024 behandlade över trehundra beslutspunkter kan det konstateras att antalet remissvar från råden hade kunnat vara avsevärt högre. Detta understryker att den tidigare demokratiberedningens rekommendation alltså är högst aktuell.

För att öka antalet remissyttranden från råden kan det övervägas ändringar i mötesordningen. I stället för fyra förutbestämda sammanträden per år kan råden vid behov snabbt kallas in för att lämna synpunkter på aktuella ärenden. Ett annat alternativ är att råden sammanträder i anslutning till kommunstyrelsens sammanträden. Det senare alternativet får dock antas medföra ökade kostnader.

För att avgränsa rådets uppdrag och begränsa kostnaderna kan det vara lämpligt att tydligt ange i vilka situationer ett yttrande ska inhämtas från ett råd. Denna ordning har tydliga likheter med den modell som gäller för Lagrådet enligt 8:21–22 RF.

8.5 Ökad planering och systematisering i råden leder till ökade krav på systematisering av kommunens övergripande arbete med demokratifrågor

En ökad systematisering av rådets verksamhet ställer i sin tur större krav på att kommunstyrelsens övergripande och strategiska arbete med demokratifrågor är tydligt strukturerat. En central fråga i detta sammanhang är varför kommunstyrelsen har valt att inrätta särskilda utskott för handläggningen av vissa ärenden medan andra tematiska frågor hanteras genom tillsatta råd.

I ett bredare perspektiv kan även rådets roll sättas i relation till kommunens högt ställda ambitioner när det gäller medborgardialoger, möjligheten att lämna E-förslag samt inrättandet av tillfälliga fullmäktigeberedningar. Det är av central betydelse att den röda tråden i detta arbete identifieras så att det blir tydligt hur kommunen säkerställer att besluten är väl underbyggda och har tillkommit genom en transparent och inkluderande process.

Det blir lättare att definiera rådets verksamhetsområde om kommunen bedriver ett systematiskt och strukturerat demokratiarbete. Detta innebär att kommunstyrelsens råd bör ha en klart definierad plats och tydligt angivna uppgifter inom denna övergripande struktur (se vidare avsnitt 8).

8.6 Råden kan behållas, men i en annan struktur och ett annat arbetssätt

Eftersom lagstiftningen inte uppställer något krav på att kommunstyrelsen ska ha särskilda samrådsorgan är det möjligt att

avveckla råden, under förutsättning att samråd i frågor som berör de nationella minoriteterna säkerställs på annat sätt. Det kan vidare konstateras att kommunstyrelsens råd under år 2024 har medfört kostnader om cirka 401 000 kronor, inklusive personalkostnader kopplade till rådets verksamhet. En utredare arbetar med tre av de fyra råden och beräknas lägga cirka 14 arbetsdagar per år (motsvarande cirka 5,4 procent av arbetstiden) på att hantera rådssammanträden. Arbetsinsatsen kan dock variera beroende på vilka frågor som aktualiseras och bör därför ses som en grov uppskattning.

Sammantaget kan det således konstateras att verksamheten redan i sin nuvarande form kräver betydande resurser och att dessa resurser skulle kunna användas på annat sätt. Ett sätt att omfördela dessa resurser är att förstärka och vidareutveckla kommunens arbete med medborgardialoger.

8.7 Huvudinriktningen för det fortsatta arbetet med de kommunala råden

Demokrati- och arvodesberedningen har inte funnit skäl att föreslå att alla kommunala råd ska avvecklas.

Däremot bedömer beredningen att kommunen bör överväga en tydligare struktur med tre olika typer av råd:

1) Finskt samråd under kommunstyrelsen

Det finska samrådet behålls som ett särskilt råd under kommunstyrelsen i enlighet med minoritetslagens krav och målsättningar.

2) Råd och andra dialogformer under nämnderna

Under facknämnderna kan mer flexibla och ändamålsenliga former för råd och dialog utvecklas. För att motverka stuprörstänkande bör dessa former samordnas inom ramen för kommunens systematiska arbete med planering av medborgardialoger.

3) Civilsamhälles- eller invånarråd under kommunfullmäktige

Ett övergripande råd för civilsamhälle eller medborgare kan inrättas under kommunfullmäktige för att markera rådets principiella tyngd och ge det högre formell dignitet.

Beredningen bedömer även att det behövs fortsatt politisk diskussion om formerna för särskilda kransortsråd samt hur kommunen hittills har valt ut vilka råd som ska finnas och vilka områden de ska omfatta.

Eftersom det fortsatta utvecklingsarbetet bedöms vara omfattande är det viktigt att inrikta sig på mindre, stegvisa förbättringar. En successiv utveckling i tydliga och begränsade steg bedöms öka förutsättningarna att skapa en hållbar och ändamålsenlig struktur för de kommunala råden.

9 Samrådets funktion i det kommungemensamma demokratiarbetet

9.1 Allmänt om kommunalt demokratiarbete

Oavsett vilka förändringar som görs av rådets verksamhetsformer är det viktigt att se rådets funktion i ett större, kommungemensamt perspektiv. Detta motiveras bland annat av att demokrati- och arvodesberedningen har aktualiserat frågor som rör kommunens arbete med unga, möjligheterna att utveckla medborgardialoger, kransortsperspektivet, olika former av medborgarbudget, inrättandet av interreligiösa råd, samverkan i övrigt med civilsamhället samt de hot som demokratin i dag står inför.

Därtill kan generellt konstateras att vart och ett av förslagen har sina styrkor och svagheter. För all kommunal styrning gäller dock att en stor del av effekten av olika åtgärder ligger i hur de samordnas. En omfattande satsning på ungdomsdemokrati är exempelvis ingen garanti för att tillgänglighetsfrågorna blir väl omhändertagna i den kommunala planeringen och beslutsprocessen. Nyckeln till ett framgångsrikt demokratiarbete i en kommun ligger således i ett tillräckligt heltäckande, välbalanserat och systematiskt demokratiarbete. På samma sätt som kommunen bedriver ett systematiskt arbete med god ekonomisk hushållning och med hållbarhetsfrågor kan de bästa resultaten nås först när det finns ett systematiskt arbetssätt även för det kommunala demokratiarbetet.

När det gäller vanliga fokusområden i kommunernas demokratiarbete kan det, utifrån en omvärldsspaning, konstateras att kommuner i huvudsak fokuserar på olika former av medborgardialog, samråd, enkäter och medborgarbudgetar. Dessa dialoger förs på olika nivåer i den delaktighetstrappa som SKR har tagit fram. Därutöver bedriver kommunerna arbete för att informera och öka transparensen, samverka med civilsamhället, förebygga hat, hot och desinformation samt utveckla metoder för att nå personer vars röst annars inte kommer till uttryck.

9.2 Vad är viktigt i det fortsatta demokratiarbetet i Enköpings kommun?

Kommunen är enligt regeringsformen och kommunallagen skyldig att fullgöra sitt uppdrag på demokratins grunder och verka för delaktighet och jämlikhet. Av kommunstyrelsens reglemente följer därutöver att kommunstyrelsen har det övergripande och strategiska ansvaret för kommunens demokratiarbete.⁴¹ Vad detta ansvar närmare innebär i praktiken, liksom hur demokratiarbetet i övrigt bedrivs i kommunen, har inte varit möjligt att närmare utreda inom ramen för beredningsuppdragets tidsfrister. En bidragande orsak till detta är att tanken på en verksamhetsöversyn och en övergripande systematisering av kommunens demokratiarbete har vuxit fram under arbetets gång. Beredningen har dock diskuterat vissa specifika tematiska frågor och genomfört vissa omvärldsanalyser. Bland annat har beredningen fört dialog om möjligheten att inrätta *interreligiösa råd*, eventuellt direkt under kommunfullmäktige. Beredningen har inte tagit ställning i frågan, men utgångspunkten för ett fortsatt resonemang om behovet av interreligiösa råd bör vara de slutsatser som redovisats ovan i detta dokument. Därutöver bör frågan belysas med stöd av de slutsatser som presenterats inom ramen för ett av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor finansierat forskningsprojekt om kommunala interreligiösa forum.⁴²

Gällande *ungdomsfrågorna* har beredningen fört dialog med gymnasiets rektor och undervisande personal, med fokus på möjligheterna att fördjupa samarbetet. Beredningen har även tagit del av vilka insatser Lunds kommun har genomfört för att engagera unga i kommunens demokratiarbete.⁴³ I en enkät som skickades ut till förvaltningscheferna lyfte upplevelseförvaltningen dessutom fram Västerås stads

⁴¹ 4 § Reglemente för kommunstyrelsen, beslutad av kommunfullmäktige 2024-04-23.

⁴² Kristianssen, Ann-Catrin, *Brobyggare i ett uppdelat samhälle? Kommunala interreligiösa forum som mötesplats för samverkan och som kommunikationskanal vid kris* i Kunskapskonferensen 2023: Forskning som förändrar civilsamhället – krisberedskap, krishantering och samverkan, Myndigheten för Ungdoms- och Civilsamhällesfrågor, Stockholm: Myndigheten för Ungdoms- och Civilsamhällesfrågor (MUCF), 2024, s. 19–24.
<https://www.mucf.se/sites/default/files/2024/02/rapport-kunskapskonferensen-2023.pdf>, besöktes 2026-03-11.

⁴³ Ung och engagerad, <https://lund.se/kommun-och-politik/sa-kan-du-paverka/paverka-i-lund>, besöktes 2026-03-11.

Ungdomsdialog⁴⁴ och ungdomsombuden i Linköping⁴⁵ som goda exempel. Upplevelseförvaltningen betonade därutöver att det finns ett stort behov av att kommunen på ett bättre och mer systematiskt sätt tar ungas synpunkter i beaktande i beslutsfattandet. Förvaltningens förslag var att det bör tas fram en modell som är anpassad till Enköpings kommun och att en funktion inrättas med ansvar för detta arbete och för modellens tillämpning. Av enkätsvaren framgick vidare att särskilt socialförvaltningen lägger stor vikt vid barnperspektivet, vilket är naturligt då verksamheten i hög grad styrs direkt av både socialtjänstlagen och barnkonventionen. I sammanhanget bör också noteras att en medborgarundersökning som eleverna på WGY genomförde under år 2025 visar att personer i åldersgruppen 15–35 år helst vill få information från kommunen via sociala medier, såsom Instagram, Facebook och TikTok. När det gäller ungdomsfrågorna vill beredningen betona vikten av att kommunen arbetar mer aktivt och mer systematiskt med de synpunkter som ungdomar lämnar. Av denna anledning behöver kommunen närmare utreda de system som bland annat Lund, Linköping och Västerås har tagit i bruk, särskilt vad gäller möjligheten att inrätta ett barnrättsombud eller motsvarande resurs.

För att skapa en samlad bild av de *medborgardialoger* som genomförs i kommunen föreslår beredningen att kommunstyrelsen ska föra statistik över genomförda medborgardialoger. Kommunstyrelsen ska därutöver säkerställa samordningen av de medborgardialoger som kommunens nämnder planerar att genomföra. Beredningen anser därför att det i kommunfullmäktiges årsplan bör anges att varje nämnd, i början av mandatperioden, ska se över vilka medborgardialoger nämnden avser att genomföra under den kommande fyraårsperioden samt att ansvaret för samordningen av dessa medborgardialoger ska åvila kommunstyrelsen.

⁴⁴ Ungdomsdialog, Västerås stad <https://www.vasteras.se/kommun-och-politik/kommunens-organisation/radgivande-organ/ungdomsdialog.html>, besöktes 2026-03-11.

⁴⁵ Ungdomsombud, Linköpings kommun, <https://www.linkoping.se/kommun-och-politik/sa-styrs-linkopings-kommun/ungdomsombud>, besöktes 2026-03-11.

9.3 Modell för ett mer systematiskt demokratiarbete i Enköpings kommun

Den insikt som vuxit fram under beredningens arbete är att begreppet *kommunal demokrati* kan användas för att beteckna de författningar och andra regler som styr de demokratiska organen och deras verksamhetsformer. Med *kommunernas demokratiarbete* kan avses det utvecklingsarbete som kommunerna bedriver i syfte att förstärka demokratin i kommunen.

Grunden för det kommunala demokratiarbetet följer av RF:s målsättningsstadgande, där det anges att det allmänna ska verka för att demokratins idéer blir vägledande inom samhällets alla (1:2 4 st. RF), att alla människor ska kunna uppnå delaktighet och jämlikhet i samhället samt att barns rätt ska tas till vara (1:2 st. 5 RF).

Hur detta arbete ska utformas i Enköpings kommun behöver beredas närmare i en separat process, förslagsvis inom ramen för det uppdraget som kommunstyrelsen har i sitt nämndplan 2026. Huvudinriktningen för detta arbete bör vara att kommunstyrelsen säkerställer samordning av det demokratiarbete som bedrivs i kommunen. Detta kan dels ske genom att tydliggöra vilka utvecklingsinsatser kommunen särskilt behöver prioritera, dels genom att säkerställa att inga väsentliga målgrupper utesluts. Det innebär vidare att kommunen behöver se över vilka funktioner olika medborgardialoger, invånarmöten, kommunfullmäktiges beredningar, råd samt samverkan med civilsamhället ska ha och hur dessa insatser förhåller sig till varandra. I ansvaret bör även ingå att stödja och påminna de förtroendevalda om deras ansvar att föra den politiska debatten på ett sådant sätt att den bidrar till ett gott diskussionsklimat, där alla kommuninvånare – inklusive barn och unga – vågar uttrycka sina åsikter.⁴⁶

⁴⁶ Jmf Pekola-Sjöblom, Marianne & Björklund, Margareta (red.), *Bättre diskussionsklimat ger bättre resultat - Styr din kommun med etiska spelregler och avtal*, Kommunförbundet, 2023
<https://www.kommunforbundet.fi/publikationer/2023/2245-battre-diskussionsklimat-ger-battre-beslut>, besöktes 2026-03-12.